

Névtani Értésítő, nr 39, red. Tamás Farkas, Budapeszt 2017, 304 s.

W 2017 r. ukazał się 39 numer budapeszteńskiego „Biuletynu Onomastycznego” (Névtani Értésítő). Omawiane czasopismo składa się z czterech zasadniczych części, obejmujących: artykuły (s. 13–142), życie naukowe (s. 143–208), przegląd wydawnictw książkowych (s. 209–270) oraz czasopism (s. 271–292). W części końcowej umieszczono dwa wspomnienia poświęcone zmarłym językoznawcom: Pavlo Pavlovicsowi Csucscie i Ede Hönyiemu (s. 293–302). W bieżącym numerze jest mniej artykułów niż zazwyczaj, co z kolei zrekomensowane zostało znacznie większą liczbą omówień książkowych.

Część pierwsza obejmuje dziewięć artykułów z zakresu węgierskiej onomastyki historycznej i współczesnej, w tym także zagadnienia o charakterze literackim. Czasopismo w tej części otwiera artykuł Katalin Reszegi „Psycholingvisztika, neurolingvisztika és névkutatás” (Psycholingwistyka, neurolingwistyka i onomastyka), w którym autorka wskazuje na korzyści naukowe, jakie mogą odnieść językoznawcy, opierając się na badaniach psycho- i neurolingwistycznych. Podkreśla jednak pewne ograniczenia, gdyż w psycholingwistyce kategoria nazw własnych pojawiała się stosunkowo rzadko i peryferyjnie, dopiero od niedawna (ok. 2000 r.) badania nabrały bardziej kompleksowego charakteru.

Miklós Kontra porusza z kolei problemy językowe Węgrów mieszkających poza swoim krajem w tekście „Megjegyzések kétnyelvű magyarok hely- és személyneveiről” (Uwagi o nazwach miejscowości i nazwach osobowych Węgrów w krajach sąsiednich). Niekonsekwentna często polityka administracyjna prowadzi do błędnych decyzji językowych polegających np. na automatycznej transkrypcji nazw miejscowości bez uwzględnienia historycznego kontekstu.

W następnym artykule, pt. „Helynév és identitás” (Nazwy miejscowości i tożsamość), Erzsébet Gyórfy analizuje zagadnienie tożsamości zawarte nie tylko w nazwach osobowych, ale także w nazwach miejscowości. Autorka interesuje się tym, jakie nazwy nadawano konkretnym obiektom geograficznym i co powodowało, że były one zmieniane.

Harald Bichlmeier w szkicu „Néhány megjegyzés a pannóniai víznevek legrégibb rétegéhez”, II: „*Draul/Dráva* és *Raab/Rába*” (Kilka uwag dotyczących najstarszej warstwy nazw rzek panońskich. Cz. 2: *Draul/Dráva* i *Raab/Rába*) zauważa, że nazwa *Dráva* jest niemal identyczna z nazwą rzeki *Drawa* w Polsce. Pierwotnie określenie to prawdopodobnie oznaczało teren wzdłuż danej rzeki, z czasem dotyczyło samej rzeki.

Helga Kovács w swoim tekście „A középkori várnevek keletkezéstörténeti vizsgálata” (Analiza powstawania nazw średniowiecznych zamków) przedstawia charakterystyczne cechy tego procesu, opierając się na typologii I. Hoffmana. Autorka bada strukturę nazw oraz historię ich powstawania i wskazuje, które z nich ulegały zmianom.

Béla Kocán w pracy „A helynévrendszer változása az ugocsa i Hontpázmány-birtoktosten” (Zmiany w systemie toponimicznym w posiadłościach rodu Hontpázmány w dawnym komitacie [województwie] Ugocsa) pisze o okresie od połowy XIII w., czyli od powstania komitatu, do początku XXI w. Autor — poza zarysem historycznym — przedstawia relacje między wariantami toponimicznymi a pochodzeniem współczesnych nazw.

Magda T. Somogyi i Tibor Tiner w artykule „Utcanévváltozások Pozsony példáján” (Zmiany nazw ulic na przykładzie Bratysławy) koncentrują uwagę na licznych wydarzeniach XX w., które wpływały na te zmiany. Szczególną uwagę poświęcono tym nazwom, które łączą się z historią i kulturą węgierską.

Artykuł Vivien Horváth „A helynevek rendszere, funkciója és fordíthatósága A *tűz* és *jég* dalá című fantasyciklusban” (System, funkcja i przekładalność nazw miejscowości w serii fantastycznej *Pieśń lodu i ognia*) jest poniekąd kolejną częścią onomastycznej analizy tego utworu George’a R. R. Martina. Tym razem autorka wskazuje na bogactwo i różnorodność użytych nazw miejscowości.

W ostatnim artykule „Finn-magyar kontrasztív névtani terminológiai vizsgálatok a személynév-fajták köréből” (Analiza fińsko-węgierskiej kontrastywnej terminologii onomastycznej ze szczególnym uwzględnieniem kryteriów typów nazw osobowych) Judit Takács zwraca uwagę na problem harmonizacji fińskich i węgierskich kryteriów badań nazw osobowych. Porównanie dwóch systemów wykazuje istotne różnice wynikające m.in. z innego podejścia do kategoryzacji.

Druga część rocznika obejmuje szeroko pojęte onomastyczne życie naukowe. Znajduje się tu m.in. podsumowanie 26 Światowego Kongresu Nauk Onomastycznych, który odbył się 27 sierpnia–1 września 2017 r. w Debreczynie. Uczestniczyło w nim 230 naukowców z 41 państw reprezentujących 120 ośrodków badawczych. Do kongresu nawiązuje również tekst Valérii Tóth o doświadczeniach organizacyjnych tego naukowego przedsięwzięcia. Gábor Mikešy pisze z kolei o problemach ogólnych i praktycznych pojawiających się w związku z powstaniem Magyar Nemzeti Helynévtár (Węgierskiego Narodowego Spisu Toponimów). István Hoffmann i Valéria Tóth uzupełniają tę problematykę w tekście dotyczącym celu i misji Węgierskiego Narodowego Spisu Toponimów. Erszébet Zelliger dokonuje przeglądu węgierskich nazw geograficznych w kontekście wydanych niedawno książek. Obok licznie wymienionych rozpraw doktorskich redaktorzy „Biuletynu” zamieścili podsumowanie rozprawy habilitacyjnej „Személynévadás és névhasználat a kései ómagyar korban” Mariann Slíz (Praktyki nadawania imion i ich użycie w latach 1350–1526).

Kolejne dwie części rocznika to omówienia wydawnictw książkowych i czasopism. Wśród opracowań książkowych znajdują się m.in. liczne publikacje węgierskojęzyczne (np.: Barbara Bába — „Földrajzi köznevek térben és időben”, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debreczyn 2016; Anita Rácz — „Etnonimák a régi magyar településnevekben”, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debreczyn 2016; Melinda Szóke — „A garamszentbenedeki apátság alapítólevelének nyelvtörténeti vizsgálata”, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debreczyn 2015; Valéria Tóth — „Személynévadás és személynévhasználat az ómagyar korban”, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debreczyn 2016; „A nyelv-földrajztól a névföldrajzig VII. Névregionalizmusok” (dyskusja onomastyczna, 3–6 czerwca 2016), red. Ferenc Vörös, Savaria University Press, Szombathely 2016; księga pamiątkowa z okazji 110. rocznicy urodzin Attili T. Szabó „Az ember és a nyelv — térben és időben”, red. Attila Benő, Csilla T. Szabó, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2016), a z polskich: Justyna B. Walkowiak — „Polityka w stosunku do imion i nazwisk. Od teorii do praktyki”, Poznań, 2016; publikacje pokonferencyjne z XVIII Międzynarodowej i Ogólnopolskiej Konferencji Onomastycznej (MiOKO) — 1. „Mikrotoponimia i makrotoponimia. Problematyka wstępna”, red. A. Galkowski, R. Gliwa, Wyd. UŁ, Łódź, 2014; 2. „Mikrotoponimy i makrotoponimy w komunikacji i literaturze”, red. A. Galkowski, R. Gliwa, Wyd. UŁ, Łódź, 2015; 3. „Nazwy terenowe i miejscowe w przestrzeni fizycznej”, red. A. Galkowski, R. Gliwa, Wyd. UŁ, Łódź, 2016); z niemieckich: Jakob Ebner — „Wörterbuch historischer Berufsaufzeichnungen”, Walter de Gruyter, Berlin–Boston 2015; „«Fremde» Namen”, Hrsg. D. Kremer, „Leipziger Untersuchungen zur Namenforschung” 12, Leipziger Universitätsverlag, Leipzig, 2016; „Heiligenverehrung und Namengebung”, Hrsg. K. Dräger, F. Fahlbusch, D. Nübling, De Gruyter, Berlin, 2016; z rumuńskich: Adelina Emilia Mihali — „Toponimie maramureșeană”, Valea superioară a Vișeuului Editura Mega, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2015; z angielskojęzycznych: „Names and Naming: People, places, perceptions and power, ed. G. Puzey, L. Kostanski, Multilingual Matters, Bristol–Buffalo–Toronto, 2016, i z estońskich: „Õdagumeresuumlaisi nimeq”, red. Jüvä Sullõv, Võro Instituudi Toimõndusõq, 30. Bookmill, Võru, 2016) oraz wielojęzyczny tom pokonferencyjny „Name and Naming: Proceedings of the Third International Conference on Onomastics «Name and Naming». Conventional/Unconventional in Onomastics. Baia Mare, September 1–3, 2015”.

Omówienie czasopism przynosi 9 tekstów dotyczących periodyków z: Węgier („Helynévtörténeti Tanulmányok” 12), Włoch („Rivista Italiana di Onomastica” 22), Wielkiej Brytanii („Nomina” 38), Polski („Onomastica” 60, 2016), Republiki Czeskiej („Acta onomastica” 55–57), Federacji

Rosyjskiej („Voprosy onomastiki” 13) i Szwecji („Ortnamnssällskapet i Uppsala Årsskrift” oraz „Namn och bygd” 104 i „Studia Anthroponymica Scandinavica” 34).

„Biuletyn Onomastyczny” koncentruje się na aktualnym stanie badań onomastyki węgierskiej, zarówno współczesnej, jak i historycznej, związanej ze zmieniającymi się granicami historycznymi kraju. Prezentuje także ciągłe zainteresowanie badaniami w innych krajach.

Grzegorz Bubak
Uniwersytet Jagielloński
grzegorz.bubak@uj.edu.pl

Folia onomastica Croatica, knj. 26, red. Anđela Frančić, Zagreb 2017, 198 s.

Na najnowszy, 26 numer chorwackiego czasopisma „Folia onomastica Croatica” (FOC), wydawanego przez Chorwacką Akademię Nauk i Sztuk (HAZU), składa się sześć artykułów naukowych, jedna recenzja, tekst wspomnieniowy oraz bieżąca bibliografia onomastyczna. Zarówno ten, jak i poprzednie numery dostępne są nieodpłatnie na centralnym portalu chorwackich czasopism naukowych HRČAK: <http://hrcak.srce.hr/fofia-onomastica>.

Omawiany numer czasopisma rozpoczyna się od polskiego akcentu — artykułu krakowskiej onomastki Urszuli Bijak „Transonimizacja, czyli «wędrówki nazw»” (s. 1–14), w którym Autorka poświęciła uwagę transonimizacji w kontekście wzajemnych relacji hydronimów i toponimów z obszaru Polski. Na bogatym materiale przedstawiła potencjał nazwotwórczy hydronimów w zakresie samej hydronimii, jak również oddziaływanie na tworzenie jednostek w obrębie innych klas nazw geograficznych. Autorka ukazała rozmaite mechanizmy transonimizacyjne (tzw. czystą transonimizację, jak i tworzenie nazw przy użyciu wykładników formalnych), szeregując je ze względu na częstość występowania w badanym materiale. Nieco mniej miejsca poświęciła przechodzeniu nazw w przeciwnym kierunku, czyli z toponimii do hydronimii. Te zasadnicze spostrzeżenia U. Bijak poprzedziła gruntownym przeglądem stanowisk dotyczących istoty transonimizacji w słowiańskiej onomastyce, porządkując je i zwracając uwagę na pewne rozbieżności w stosowaniu tego terminu.

Kolejną pracą zamieszczoną w 26 numerze FOC jest opublikowany w języku niemieckim artykuł dwóch autorek — Anity Pavić Pintarić i Ivany Škrabal „Deutsche weibliche Vornamen französischen Ursprungs” (s. 15–34), dotyczący żeńskich imion z niemieckiego obszaru językowego zapożyczonych z języka francuskiego. Podstawę materiałową artykułu stanowiły imiona zamieszczone w dwóch onomastykonach Dudena: „Lexikon der Vornamen” (1998) i „Das große Vornamenlexikon” (2003). Autorki, poza omówieniem mechanizmów zapożyczania na tle niemiecko-francuskich kontaktów językowych oraz dokonaniem podziału imion na oryginalnie francuskie oraz te, które do niemieckiego zostały zapożyczone jedynie za pośrednictwem języka francuskiego, skupiły się w dużej mierze na kwestiach stratygraficznych. Okazuje się, że wbrew wcześniejszym przypuszczeniom, jakoby większość zapożyczeń pochodziła z XVIII w. — z okresu najbardziej intensywnej intensywnych kontaktów — znakomita większość imion o genezie francuskiej przedostała się do niemieczyny dopiero w XX w.

Anglojęzyczny artykuł Krunoslava Puškara „What’s in a Name? Reasons Behind the Choice of Contemporary Traditional and Nontraditional Croatian Names” (s. 35–68) ma charakter socjoonomastyczny, czy — jak pisze autor — „socjoantroponomastyczny”. Badacz na podstawie wywiadów ankietowych przeprowadzonych wśród rodziców dzieci z trzech przedszkoli w miejscowości Križevci próbuje ustalić rzeczywistą motywację wyboru imienia dla dziecka, przy czym chodzi tu głównie o wybór imion tradycyjnych i nietradycyjnych (tzn. takich, które dotychczas nie pojawiały się regularnie w chorwackim repertuarze imienniczym). Nie ogranicza się on jednak tylko do upo-